

МЕХАНІЗМ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Демченко О.В., викладач

*Відокремлений структурний підрозділ Агротехнічний коледж
Уманського університету садівництва*

Розглядається механізм кредитування в системі кредитування та його вплив на систему кредитування суб'єктів господарювання національної економіки в цілому і сільськогосподарських підприємств зокрема.

A mechanism lending system of credit and its impact on the lending entities of the national economy in general and agricultural enterprises in particular.

Постановка проблеми. Радикальні зміни за роки реформування в царині вітчизняного аграрного виробництва суттєво вплинули на механізм кредитування сільськогосподарських підприємств. Внаслідок цих змін виникає потреба щодо ефективного управління фінансовими і кредитними ресурсами, авансованих в аграрний сектор економіки, узагальнення і розроблення теоретичних і методичних основ механізму кредитування суб'єктів господарювання національної економіки в цілому і сільськогосподарських підприємств, зокрема.

Внаслідок динамічного розвитку ринкових відносин в економічній теорії як серед вітчизняних, так і зарубіжних науковців досі ведуться дискусії щодо сутності механізму кредитування та його впливу на систему кредитування суб'єктів господарювання, внаслідок чого виникає нагальна потреба в його дослідженні. Не дивлячись на те, що різним аспектам ролі кредитного механізму в системі кредитування присвячені багаточисельні дослідження вітчизняних і зарубіжних учених та практиків, теоретична база з цієї проблеми не повною мірою досліджена.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних та практичних питань ролі кредитного механізму в системі кредитування суб'єктів господарювання присвятили свої наукові праці Дем'яненко М.Я., Федосов В.М., Опарін В.М., Непочатенко О.О., Огородник С.Я., Лаврушина О.І., Рибин В.І., Гуцал І.Г. та інші.

Постановка завдання. Метою дослідження є узагальнення теоретичних напрацювань щодо сутності механізму кредитування сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Не дивлячись на давність економічної категорії механізму кредитування досі існує багато поглядів з різним змістом на його визначення. Наслідком такого стану є розбіжності при визначенні впливу макроекономічних і мікроекономічних чинників на стан кредитування суб'єктів господарювання.

Досліджуючи теоретичне обґрунтування сутності механізму кредитування окремі автори вважають, що кредитний механізм є невід'ємною складовою фінансового механізму, інші навпаки - надають кредитному механізму статусу виокремленої економічної категорії.

Результати дослідження провідних науковців в царині теорії фінансів і кредиту дають узагальнене розуміння, що фінансовий механізм є складовою

господарського механізму, представлений сукупністю видів і форм організації фінансових стосунків, умов і методів, які застосовуються при формуванні і використанні фінансових ресурсів. Фінансовий механізм суттєво впливає на економіку і соціальну сферу внаслідок чого здійснюється єдина фінансова політика держави, регіонів, органів місцевого самоврядування, господарюючих суб'єктів. Вплив фінансового механізму на економіку і соціальну сферу здійснюється, з одного боку, через структуру фінансового механізму і спрямованість його функцій на вирішення конкретних завдань з метою досягнення реального ефекту, з іншого боку - через розміри фінансових ресурсів, перерозподілених між суб'єктами економіки для задоволення економічних і соціальних потреб.

Фінансовий механізм впливає на суспільне виробництво через фінансове забезпечення і фінансове регулювання. При цьому, чим вищий рівень розвитку суспільства і його економіки, тим суттєвішою є роль фінансового регулювання. Фінансове забезпечення реалізується за допомогою самофінансування, самокупності і безповоротного фінансування. Проблема практичного використання цих економічних форм полягає у встановленні оптимального співвідношення між ними відповідно до сучасного етапу розвитку суспільства. Це загальноприйняте трактування розкриває сутність фінансового механізму з позиції визнання його двоїстого характеру. З одного боку, цей механізм відображає сутність об'єктивної категорії фінансів і в цьому сенсі є носієм об'єктивних виробничих стосунків. З іншого боку - це конструювання конкретних фінансових відносин (створення цільових фондів, форм і умов формування фінансових ресурсів, методи управління фінансами тощо) – є суб'єктивна сторона прояву фінансового механізму. Проте, фінансові відносини можуть розглядатися швидше як об'єкт дії, чим суб'єкт. Суб'єктом можуть виступати держава, власники, агенти управління, які впливають на сукупність економічних стосунків, що виникають в процесі формування, розподілу, перерозподілу і використання фінансових ресурсів. Цілеспрямовану дію вони здійснюють за допомогою фінансових важелів, методів, інструментів регуляторів.

У зв'язку з різноманітністю форм організації фінансових відносин фінансовий механізм має складну структуру, оскільки його функціонування обумовлене обсягами фінансових ресурсів, спрямованих на конкретні цілі залежить від способів і форм їх формування та використання, а також каналів руху грошових коштів. В залежності від способів формування і розподілу фінансових ресурсів фінансовий механізм базується на наступних принципах:

- централізації і концентрації коштів (редистрибутивна модель або модель фірми);
- децентралізації і самофінансування суб'єктів економіки (ринкова модель).

Результати теоретичних досліджень свідчать, що за сучасних умов не повною мірою досліджені питання щодо сутності кредитних стосунків. Це не дає змоги визначити теоретичну сутність механізму кредитування. Це проявляється в тому, що до цих пір теоретично не встановлено межі покриття кредитом потреби у фінансових ресурсах для забезпечення безперервності процесу виробництва.

З огляду на те, що кредит є самостійною економічною категорією шерега дослідників досліджує теоретичне обґрунтування механізму кредитування як складової цілісної кредитної системи, сформованої за різних економічних формацій.

Чисельні дослідження теорії кредиту підкреслюють цю економічну категорію як самостійну. Таку позицію підтримує переважна більшість дослідників теорії кредиту, зокрема Букато В.І., при цьому ним виокремлюється специфічна властивість кредиту, що полягає в його поверненні. Факт повернення кредиту є основною і суттєвою відмінністю, що виокремлює його від категорії "фінанси" [1].

З огляду на сучасні ринкові відносини кредит є базисним поняттям і визначає економічну основу механізму кредитування поряд із способами, формами і методами організації кредитних відносин. В основі кредитних відносин лежить сутність кредиту, яка розкривається через його функції. Таким чином, механізм кредитування призначений забезпечити практичну реалізацію функцій кредиту. З огляду на те, що кредит є самостійною категорією і не входить до категорії фінансів з цієї позиції варто розглядати сутність механізму кредитування.

З приводу сутності механізму кредитування найбільше обґрунтоване визначення зроблено К. Марксом, який вважав, що "...механізм кредитування постійно спрямований до того, щоб за допомогою різного роду операцій, прийомів, технічних пристосувань звести дійсний металевий обіг до відносного мінімуму, що все скорочується" [7, с. 570].

Досліджуючи механізм кредитування окремими дослідниками були зроблені спроби виокремити його в самостійний об'єкт дослідження. Так, зокрема Атлас М.С. досліджуючи цю категорію прирівнює механізм кредитування до механізму планування, фінансового механізму, госпрозрахунку як окрему ланку господарського механізму в цілому [2, с. 85]. За її визначеннями механізм кредитування це «...сукупність органів кредитної системи, коштів (важелів, стимулів), за допомогою яких кредитні установи виконують свої функції, впливають на діяльність суб'єктів господарювання і в цілому на процес виробництва господарюючих суб'єктів шляхом застосування специфічних принципів, форм і методів кредитування...» [2, с. 85].

Обґрунтованість такої позиції полягає в тому, що дії економічних категорій розглядаються в нерозривному зв'язку з їхніми специфічними механізмами, які в кінцевому результаті є складовими загального господарського механізму. Таку позицію підтримує Рибин В.І., який вважає, що окремо взята самостійна економічна категорія має власний механізм функціонування і розвитку: фінанси - фінансовий, кредит - кредитний, гроші - грошовий механізм» [5, с. 85].

За результатами дослідження, проведеними Дем'яненком М.Я., механізм кредитування виокремлюється як самостійний об'єкт дослідження, та окрема ланка господарського механізму в цілому [4, с. 15]. За такого визначення даної позиції дієвість економічних категорій досліджується в нерозривному зв'язку зі специфічними механізмами, які в загальному є складовими загального господарського механізму.

Аналізуючи банківський механізм кредитування як економічну категорію, Щукін Л.М. вважає недоцільним розглядати та виокремлювати механізм кредитування під впливом тієї або іншої економічної формації, оскільки елементи банківського кредитного механізму повинні об'єктивно відображати його структуру та економічний зміст в будь-якому середовищі функціонування. На механізм кредитування як економічну категорію надбудови суттєвий вплив має характер сфери його функціонування, однак особливості цієї сфери визначають тільки особливості окремих його елементів і кредитного механізму в цілому, але торкатися його структури вони не повинні [8, с. 24].

Під механізмом банківського кредитування варто розуміти конкретний спосіб організації й використання перерозподільчої функції кредиту в частині надання коштів позичальникові в тимчасове користування на основі платності [3]. Інакше кажучи, механізм банківського кредитування являє собою техніку кредитування в банках.

Більш того, навіть фінансово-кредитний словник дає два різних визначення і характеризує механізм кредитування, як складову господарського механізму що включає принципи кредитування, кредитне планування і управління кредитом, що перебуває під впливом дії економічних законів, економічної політики держави, цілей розширеного відтворення, задачами підвищення ефективності суб'єктів господарювання. Механізм кредитування взаємозалежний з фінансовим механізмом за його допомогою проводиться кредитна політика [6, с. 111].

Результати дослідження окремих вчених щодо сутності механізму кредитування можна розділити на три типи: базисний; надбудовний; і базисно-надбудовний в залежності від обумовленого ними характеру цього поняття. Ми вважаємо, що механізм кредитування є елементом надбудови, оскільки його можна розглядати як різновид політичних і правових форм, закріплені спеціальними нормативними документами та інструкціями, які регулюють використання кредиту на практиці.

Кредитний механізм підприємства – це впорядкована сукупність форм і методів, за допомогою яких підприємство забезпечує себе необхідними грошовими коштами, перерозподіляючи їх між підрозділами на умовах фінансування або кредитування, досягає певного рівня стабільності і ліквідності, забезпечує рентабельну роботу, отримання максимального прибутку і вартості капіталу. Кредитний механізм підприємства підпорядкований до об'єктивних вимог економічних законів. Його основи встановлюються державою для вирішення тих завдань, які стоять перед ним на тому або іншому етапі розвитку. За загальноприйнятим визначенням в структуру фінансового механізму підприємства входять п'ять взаємозв'язаних елементів: фінансові методи, фінансові важелі, правове, нормативне і інформаційне забезпечення. Відповідно до авторської концепції формування фінансово-кредитного механізму відома структура фінансового механізму доповнюється наступними елементами: фінансовими важелями (прямими і похідними), методами фінансування і методами кредитування, як самостійний елемент виокремлюється ресурсне забезпечення. Складові елементи фінансово-кредитного механізму представлені на рис. 1.

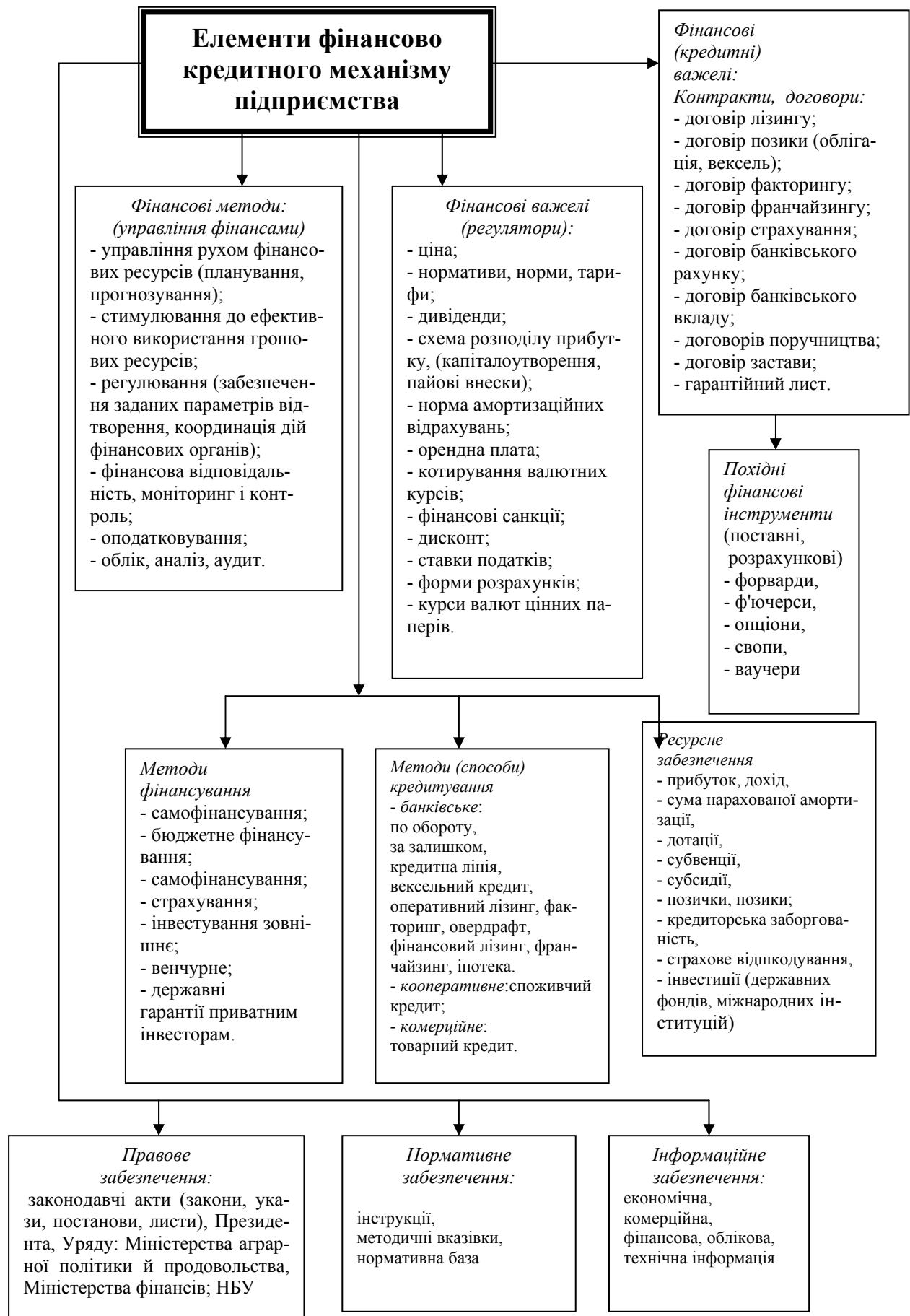

Рис. 1. Склад фінансово-кредитного механізму сільськогосподарського підприємства

Особливості фінансово-кредитного механізму сільськогосподарських підприємств проявляються у складі практично всіх його елементів: у системі методів фінансування і кредитування, методах управління фінансовими ресурсами, напрямках їх використання, наборі фінансових важелів, важелів, регуляторів. Структура фінансово-кредитного механізму аграрного сектору економіки далека від досконалості, оскільки її елементи неузгоджені, функціонують безсистемно, не забезпечуючи головної мети - безперервності процесу виробництва.

Враховуючи вищенаведені результати дослідження, на нашу думку, економічне призначення кредитного механізму практично збігається з фінансовим, і полягає в перерозподілі ресурсів між різними ланками і сферами процесу відтворення з метою забезпечення його безперебійного функціонування тією лише відмінністю, що воно здійснюється на тимчасовій, платній і поворотній основі.

Висновки. Здійснені нами дослідження дали зрозуміти, що механізм кредитування є складовою кредитного механізму. Являючись надбудовою кредитного механізму, механізм кредитування виступає в ролі об'єктивної основи кредитних відносин. Як форма функціонування кредиту, механізм кредитування і його складові елементи відповідають сутності кредиту і законам, які чинні у сфері кредитних відносин.

Список використаних джерел:

1. Букато В.И., Львов Ю.И. Банки и банковские операции в России. - М: Финансы и статистика, 1996.-с. 157
2. Госбанк СССР и его роль в развитии экономики страны (1921-1981). - М: Финансы и статистика, 1981. - с 85
3. Гроші та кредит / За ред. М.І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2002.
4. Дем'яненко М. Кредитний механізм аграрного сектора економіки в період становлення ринкових відносин // Економіка України. – 1999. – №4. – С. 15-24
5. Рыбин В.И. Кредит как экономическая категория социализма. М.: Финансы и статистика, 1981г. - с.85
6. Майорова Т.В., Артемюк О.О. Економіко-правові передумови розвитку іпотеки в Україні // Фінанси, облік і аудит: Наук. зб. / Від. ред. А.М.Мороз. – Вип. 1. – К.: КНЕУ, 2003. – С. 111-118.
7. Маркс К. Энгельс Ф. Соч. - 2-е изд.-Т.24.- 570 с.
8. Щукін Л.М. Ефективність банківських кредитів у виробничій сфері // Агроінформ. – 2006. - № 11-12. – С. 24-30.

Рецензент – д.е.н., професор Нестерчук Ю.О.

УДК 631.1.027:331.5:636

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ПРАЦІ В ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА

Добрянська Н.А., к.е.н., доцент

Одеський державний аграрний університет

Проведено маркетингові дослідження на ринку праці та запропоновано шляхи удосконалення регулювання ринку праці.

Market researches on a labor market are conducted and ways of improvement of regulation of a labor market are offered.

Постановка проблеми. Нині проблема зайнятості набуває особливої актуальності й соціальної гостроти, що посилюється тенденціями до наростання масштабного безробіття та нераціональним використанням праці на